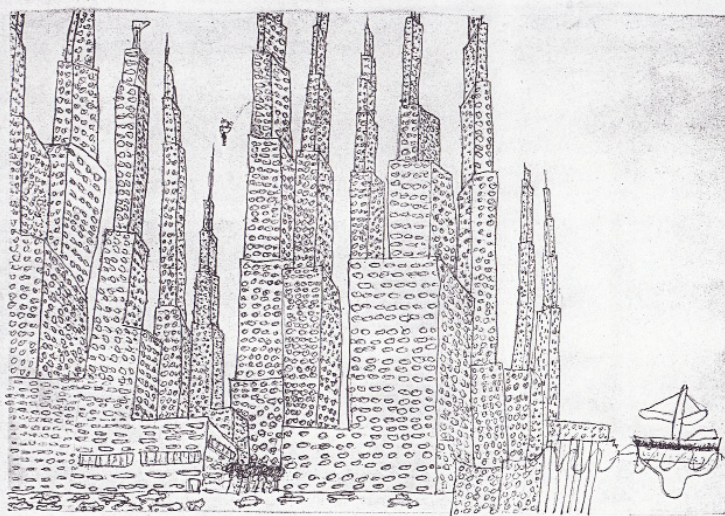

In Amerika

by Aleida Leeuwenberg
copyright © 2011
www.aleeuwenberg.nl

Voorwoord

Mijn jongste zoon trok altijd al, in gedachten, naar verre landen waar alles groter is. De tekening op de kaft is door hem gemaakt, nadat zijn meester een les had gegeven over de wonderen van Amerika.

Nu woont hij, al jaren, in het zuiden van de Verenigde Staten. Hij heeft er een huis gekocht, dat ik moest komen bewonderen. Hij dreigde al met het opsturen van een vliegticket.

Als je niet meer naar buiten wordt geroepen om een boomhut of een hol te inspecteren krijg je dit.

Ik houd niet van vliegen. Daarom boekte ik een bootreis, op een containerschip met passagiersaccomodatie. Niet dat ik graag op de oceaan verblijf. Er is daar zo weinig te zien dat je blij bent met een booreiland. Maar aan het eind van een week afzien- misschien nog een glimp van de Scilly's, meer niet- zou ik beloond worden met het binnenvaren van New-York! Die gedachte zou de moed er wel inhouden.

Vier maanden voor vertrek meldde de maatschappij dat het containerschip een andere kant op ging en en stuurde netjes mijn geld terug.

En toen kreeg ik bezoek van een vriend, die vertelde dat hij net uit Amerika kwam, waar hij werk gedaan had, en dat hij er in september weer heen zou vliegen. Precies in het goede seizoen.

Ik greep mijn kans.

“Mag ik dan met jou meevliegen? En mag ik dan mijn voeten op jouw schoot leggen?”

Het klonk bijna als een oneerbaar voorstel. Soms ben ik preuts.

Hij zei: “Ja”.

Chicago

Verwarring.

Mijn hoofd zegt dat de dag begonnen is, ook al heb ik er vier uur geleden een slaappil in gegoooid. De klok op het nachtkastje zegt dat het nul uur twintig is. In de diepte onder me staat alles stil. Alleen de airco leeft.

Amerika.

De eerste Amerikaanse woorden die ik leerde waren: Hands Up. Andere woorden uit die tijd: Stengun en Bazooka. De stengun (van hout) hield men voor de borst, brullend van Bratatata, de bazooka moest over de schouder gedragen worden.

Een stuk regenpijp kon daarvoor dienen, of een kartonnen koker. Het gaf een mooi gevoel van macht, zo'n ding rondsjouwen.

Ik leerde lezen.

Indianen- gezien door de ogen van de Duitse schrijver Karl May, die, naar men zegt, de oceaan nooit heeft overgestoken. Zij waren mijn grote voorbeeld, totdat ik onder ogen moest zien dat ik nooit een man zou worden, laat staan een Indiaanse man, die op zijn paard achter de bisons aanzat.

Toen kwam de jazz.

Een raar woord. Mijn vader noemde het "jas" - net als het kledingstuk. Daar konden wij hem niet vanaf brengen. Kleine grammofoonplaatjes waren het, gestoken in hoesjes waarop foto's te zien waren van mannen met plakhaar. Dat hoorde bij jazz: dik, achterover gekamd plakhaar.

Begin jaren vijftig. Wij liepen over het Damrak. Opeens stond mijn moeder stil en zei: "Kijk, een neger!"

Ik wist, ik dacht te weten, hoe negers eruit zagen, van foto's in het maandblad "De Kleine Missionaris": krom, pikzwart, met enorme tanden, onder een dikke bos kroeshaar.

Meestal waren ze overdekt met bulten en zweren.

Als de missionaris zijn werk had gedaan zagen ze er iets beter uit, maar nog altijd stak de pater er een kop boven uit en droegen ze geen andere kleren dan vormeloze hemden. Voor straf moesten we op school broeken breien voor deze stakkers, van stugge breikatoen waar je een ribbelreet van krijgt.

Ik keek.

Hij was groot.

Hij liep recht, als een vorst. Hij droeg moderne kleren- hij was, met gemak, de best geklede man van het Damrak. Hij had een polshorloge.

Zij gezicht was glad, en mooi.

Achter mij hoorde ik mijn moeder zeggen: "Da's een Amerikaan. Da's geen echte."

Maar die Kleine Missionaris, die ik toch al niet vertrouwde- te braaf- heb ik daarna nooit meer ingekeken.

Dit was mijn eerste Amerikaan. Want de soldaten waren al weg, toen ik begon met het verkennen van de straat.

Later.

We werden naar dansles gestuurd, mijn broer en ik. Dat hoorde bij de opvoeding. We werden daar geplaagd met engelse walzen en quicksteps, totdat de rock and roll onze dansschool binnendreunde. Dansen werd opeens leuk.

"Laat mij dat maar eens zien", zei mijn vader.

"Nee!" riep mijn moeder. "Rock and roll, dat is het einde van de beschaving!"

Maar wij schoven wat stoelen aan de kant, mijn broer kwam met een plaatje van Bill Haley, en we gaven een demonstratie. “Heel goed”, zei mijn vader, de roomse fundamentalist. “Beter dan dat sensuele geschuifel”.

Little Rock. Kinderen die vochten om naar school te kunnen.
Onvoorstelbaar.

Opeens begreep ik dat Louis Armstrong van zijn ouders kroeshaar had gekregen. Dat hij waarschijnlijk ook een donkere huid had. Dat zag je niet op die fotootjes.

Ik vond het triest dat een man, zo voortreffelijk, niet op zichzelf wilde lijken.

Hele grote, roze milkshakes in Carlton Corner- een hoekje van het heerlijke zoete Amerika, in Amsterdam.

Vietnam

Opeens waren er de deserteurs. Kinderen waren ze nog, zo bij hun moeders vandaan. We deden ons best om ze goed te ontvangen.

Op een avond stond ik in de keuken van een kraakpand in een grote pan soep te roeren. Naast mij stond een Amerikaanse jongen, die mompelend van ‘a little bit of garlic wont do no harm’ drie hele bollen knoflook in de soep gooide. Ik roerde als een bezetene, om die bollen te laten oplossen, en intussen zongen wij: “He ‘s the universal soldier and he really is to blame”.

We wisten het zeker. We waren vervuld van mooie, zuivere gedachten.

Maar achterin mijn hoofd zei een stemmetje: zonder die universal soldier, met zijn stengun en zijn bazooka, waren we destijds van honger omgekomen.

Gisterenmiddag.

Eindelijk geland.

Het station moesten we zoeken, achter een ondergronds winkelcentrum.
Kleffe hitte. Gesjouw.

Maar ook muziek. Iemand speelde op een trompet, in een gang die over
een goede akoestiek bleek te beschikken.

Bill Haley! Amerika!!

De trein reed rakelings langs oude huizen met grijs houten veranda's en
honderd keer herstelde daken.

Langs fabrieken.

En grote gebouwen-
immense gebouwen!

De straat waar de film The Blues Brothers is opgenomen- er loopt een
spoorlijn doorheen, op roestige poten, vlak langs de ramen van de
tweede verdieping.

Een rivier, waarover pompeuze maar toch mooie bruggen. Griekse
zuilen, vergulde voordeuren, wolkenkrabbers als gotische kathedralen,
en de indianen van Karl May, in brons- zo gaan ze wat langer mee-
brutaal brutaal, groot en indrukwekkend, en de stoepen zijn inderdaad
van beton, inmiddels uitgehard, zonder argeloze voetgangers erin
vastgeplakt.

Het is bijna vijf uur. Ik houd het niet langer uit in bed.

Het licht op het nachtkastje doet steeds meer pijn aan mijn ogen. Dan maar aan de ochtendgymnastiek beginnen, in het donker. Naast het bed is net genoeg ruimte.

Toen ze in de hotelkamer van die bankbaas, die franse bok, de vloerbedekking onderzochten, vonden de daar het sperma van wel twintig verschillende mannen. Moet ik op zoiets mijn oefeningen doen?

De badmat neergelegd. Hij is nog vochtig want ik zag hem gisteren voor een handdoek aan. Mijn hoofd voelt aan alsof ik een kater heb. Langzaam, heel rustig, alle kracht- en rekoefeningen doornemen. Het helpt. Het kalmeert.

Daar komt ie dan eindelijk. De dag.

De migraine die Schiphol mij aandeed omdat ik de postcode van het hotel in Chicago niet wist en omdat de computer die ik na een half uur zoeken eindelijk vond (naast de rookworstenstand van de Hema) om geld vroeg maar nergens een gleuf had en een wachtwoord eiste- welk wachtwoord? niets voldeed- terwijl, als ik hem even losliet de reclames over het scherm buitelden, zo indringend dat een blind paard er schichtig van zou worden, totdat een lieve jongen mij zijn laatste vijf minuten computertijd gaf en hielp mijn brievenbus te openen maar toen bleek het scherm niet te scrollen wat niet aan de jongen lag want die was zeer vaardig, zodat ik nog steeds niet bij de boodschap kon die de postcode van het hotel bevatte; maar een man van Schiphol is er toen in geslaagd de machines tevreden te stellen en er nog net op tijd een instapkaart uit te halen waarna ik bemerkte dat de plaats die ik met veel moeite naast Jaap - mijn voetenbankje- had gereserveerd aan een ander gegeven was en zonder overleef ik geen vliegreis- die migraine wordt al iets minder.

Het is toch gelukt om naast elkaar te zitten. Maar omdat Jaap regelmatig met iemand ging praten die achterin zat kon ik vaak genoeg over twee stoelen beschikken, zodat ik zijn steun in het vliegtuig niet nodig had. Maar als hij me niet naar mijn hotel had gebracht had ik dat nooit gevonden.

Het station is, ondanks het pijnlijk schelle ochtendlicht, makkelijk te vinden.

En in dat station vind ik ook al snel de juiste persoon- een grote, zwarte vrouw die achter een ouderwetse balie troont.

“Dit zou ik graag omzetten in een kaartje naar Albuquerque.”

Ze kijkt peinzend naar de reservering, en zegt:

“Jij gaat niet naar Albuquerque. Jij gaat naar Lamy.”

“Lamy? Wasdat?”

Paniek.

“Dat weet ik ook niet. Maar dat is waar jij heengaat.”

“Maar ik wil naar Albuquerque.”

“Mij best. Regel ik voor je”, lacht ze.

En daarop zakt de paniek. Jelle- mijn zoon- heeft deze reservering gemaakt. Hij kent de streek.

“Doe maar niet. Ik ga wel naar Lamy.”

Omdat er verder geen klanten zijn wordt het nog even heel gezellig aan die balie- en nu bestaat Chicago uit meer dan stadsravijnen en auto's- ik heb een mens ontmoet.

Aan de oever van dit binnenwater, dat zo groot is als een zee, met het uitzicht op een vuurtoren, trekt de hoofdpijn helemaal weg.

Deze koffie is niet te zuipen.

En de mensen, in deze bewonderenswaardige stad, doen hun omgeving geen eer aan: ze kleden zich alsof ze op de camping zijn, en kleurenblind. Dat het zaterdag is vind ik geen excuus.

“Bent u van mening dat Amerika een religieus land is?” vraagt een jongen met een rossig ringbaardje.

Wij bevinden ons in de Uitzichtwagen, die gelegen is boven het Rijdend Buffet en wachten op het oversteken van de Mississippi.

“Ik ben pas twee dagen hier, ik weet het nog niet”, zeg ik.

Het land is licht glooiend, met boomgroepen en maisvelden en achteloos langs weg en spoorlijn neergekwakte dorpen. Hier en daar een roestig ding dat aan het stoomtijdperk herinnert. Of een huis uit een cowboyfilm.

Naast mij zit een vrouw in de lotushouding te bidden, haar ogen dicht, de handen gevouwen, flink hoog. Aan de overkant een vrouw in een lange grijsblauwe jurk van een mooie, soepelvallende stof. Niet dat kookwastextiel dat Jan en Alleman hier draagt. Op haar hoofd heeft ze een wit kapje zoals men op oude schilderijen ziet. Naast haar een zwarte jongen- veel bling bling en een heftige sound in zijn oren, aan zijn bewegingen te oordelen. Nog een slapende mevrouw en een licht beschonken indiaan. Met grote letters staat er op zijn T shirt: Stop Discrimination.

Iedereen loopt - voorzover dat mogelijk is in een trein- met een boog om hem heen. Nu moet die Mississippi toch eens komen. Want om zeven uur krijg ik een maaltijd, in de restauratiewagen- dat is allemaal bij het treinkaartje inbegrepen.

En voor het eten wil ik graag een biertje drinken.

Maar westelijk van de Mississippi mag men op zondag geen bier schenken.

Een heerlijke nacht.

Ik hou van dat lichte schudden, en de cadans van de wielen. De kleine, uitgestorven stations.

De zon gaat op boven een triest landschap. Dor en bijna vlak, met hier en daar een koe.

Het wordt steeds droger.

Cowboyland. Verlaten nederzettingen.

De door de zon gebleekte skeletten uit de stripverhalen zijn opgeruimd en vervangen door autowrakken.

De trein klimt moeizaam tegen een helling op.

Het is niet ver meer.

Ik denk steeds: waarom neemt Jelle zijn telefoon niet op?

Brand/ongeluk/ze zijn me vergeten/roofmoord/huwelijkse crisis/
slangebeten/zwarte weduwes?

Ze hadden zich een dag vergist.

Maar toch kwam alles goed.

Ochtendzon.

Eindelijk goede thee- uit Taiwan.

Stilte- met vogeltjes.

Verder niks, voorlopig.

Het landschap doet denken aan de droge delen van het Middellandse zeegebied, met dit verschil dat de winters hier veel kouder zijn: de temperatuur kan dalen tot meer dan twintig graden onder nul. Het leven is hard. Afgezien van jeneverbessen heb ik nog niets aan de bomen zien hangen dat eetbaar is. Planten die misschien wel eetbaar zijn beschermen zich, in veel gevallen, met dorens en giftige stekels.

Toch leven er allelei dieren.

Gisteren zag ik, in de tuin bij Jelle, twee herten, bijna zo groot als paarden. Ze knabbelden wat, ze keken rond, ze schudden met hun enorme geweien en verlieten de tuin weer door over een manshoog hek te springen.

Als de avond valt janken de coyotes, en Jelle heeft eens een bobcat gezien- een soort lynx.

Tot zover de natuur. Nu de cultuur.

De gebouwen zijn hier zacht van vorm, rond in de hoeken, en hebben de kleuren van de aarde: licht roodbruin, soms roze, of oker. Ze zijn gemaakt van aarde.

Zo brutaal als men in Chicago de toon gezet heeft, met dezelfde standvastigheid heeft men hier de tijdgeest genegeerd. Midden in Santa Fe staat het oudste, niet indiaanse gebouw van de Verenigde Staten: een kerk uit 1610. Gebouwd door indianen, dat wel, maar onder leiding van een missionaris. En de stijl waarin die kerk gebouwd is heeft men niet meer losgelaten. Gevolg: harmonie, rust voor het oog, zonder dat het saai wordt.

Gisteren heb ik een mooie benzinepomp, en twee mooie supermarkten gezien.

Zo'n omgeving trekt kunstenaars aan, en artistieke winkels. Er is een overvloed aan galleries. Wat ik daarvan bekeken heb, in het langslopen, heeft mij nog niet naar binnen getrokken. De Indianenkop- in schelle kleuren- lijkt hier de plaats van Het Zigeunermeisje in te nemen.

Jelle vindt het leuk om mij alle bijzondere eetgelegenheden van de stad te laten zien, zodat ik in een paar dagen al een culinaire wereldreis heb gemaakt.

Als we thuis eten neemt Chiayu meestal de leiding; wat al in de supermarkt begint, natuurlijk. Ik denk dat ze mijn kokerij niet zo lekker vindt. Zij kan het ook beter dan ik. Hoe het met Jelle zit weet ik niet- ik vrees dat die al jarenlang niet veel meer presteert dan het bakken van een ei. Er is wel een tijd geweest dat hij graag aan mijn fornuis stond, niet om te leren hoe hij eten klaar moest maken, dat zeker niet, maar om lood of bolpennen te smelten.

Wat Chiayu kookt is Kunst. Het is altijd verrassend van smaak, lekker, mooi van kleur- een boeket van verschillende groentes die nooit te gaar zijn of te rauw- en het ruikt goed, zelfs als er van die stinkende chinese gedroogde visjes in zitten.

BOMEN WORDEN
HIER NIET GROOT

We hebben wat rondgereden, langs dorpen die ooit verlaten zijn omdat de mijn was uitgeput, of de spoorlijn opgeheven. Gelukkig stort een houten huis in dit klimaat niet zo snel in. Er zijn hippies gekomen die een winkeltje zijn begonnen, of een cafe. Het zijn mooie dorpen, waar ze wel weten wat goede koffie is, of een lekker broodje.

We zijn ook door het stadje Los Alamos gekomen. Het laatste uitstapje ging niet uitsluitend langs Love and Peace.

En nu heb ik er vrede mee dat Jelle de wetenschap vaarwel heeft gezegd en in het geld is gegaan. Want in Los Alamos, waar haast alle natuurkundigen van deze streek hun werk hebben, zag ik een Bikini Atoll Drive en een Eniwetok Street

Mooie straatnaambordjes waren het, niet scheefgetrokken, niet met de teerkwast of de verfspuit besmeurd. Ze staan daar zonder schaamte. Dus had ik vanmorgen nog meer plezier van de mooie badkamer die mij hier ter beschikking staat, helemaal voor mij alleen; en van dit prachtige huis met zijn zandkleurige muren en donker houten, handgemaakte meubels. Zo raar kan het lopen.

Op reis

“Good place for a hinderlaag. What’s a hinderlaag in English?”

“An ambush?”

“Hoe weet jij dat?” (Verbazing. Zijn moeder weet iets. En niet eens op ’t gebied van kippen of de Tachtigjarige Oorlog, wat niet boeit.)

“From the movies- I think”. (Geen nederlands praten. Niemand buitensluiten)

“You hear, Chiayu? An ambush is a hinderlaag”.

“Merci beaucoup.”

“Look! These big rocks over there! Just push them over the edge and the postkoets has to stop.”

“Possecousse?”

“La diligence. What’s a postkoets in English?”

“Dont know. The Wells-Fargo wagon?”

“English! Anglais de l’Angleterre!”

“Dans ce cas la je ne sais pas. Et la bas they come running down the slopes on their mustangs”.

“Must work. But today they have better methods. Casino’s”.

“Sure. There people volunteer to get robbed.”

We zijn in de uitlopers van de Rocky Mountains. Navajo en Apacheland. De nederzettingen zien er niet arm uit. Lage huizen, met veel lege ruimte er omheen. Weinig rommel. Ook geen bomen, of struiken of zelfs maar bloempotten: de kleinkinderen van nomaden doen nog steeds niet aan tuinieren.

Ze hebben niet alleen casino’s, ze zitten hier ook op olie. Overal in het veld staan kleine ja-knikkers hun werk te doen.

Omdat de olie in deze streek maar langzaam uit de grond komt heeft men eerst de staat Texas- waar het veel sneller uit de grond kwam- leeggepompt. De prijs was toen nog laag.

Texas. Bush, beef, en goedkope olie. Drie pijlers onder the American Way Of Life. Moet je tegen kunnen. Het verdient hier aanbeveling om voor de deur van een gebouw alvast een heel dik vest aan te trekken. Eigelijk moet ik ook een lange onderbroek aan maar bij gebrek aan kleedhokjes komt het daar niet van. En dan bestel ik daarbinnen een glas water omdat koffie en thee niet lekker zijn, en slechts verkrijgbaar in halve liters.

En dan komt er een glas ijsblokjes- die niet willen smelten in de kille tocht die uit de airco wordt geblazen, met een sissend geluid dat op de zenuwen werkt.

Waar kou geld kost heeft kippevel status.

De beef, dat vlees, daar kom ik later nog op terug.

Maar in deze tijd, nu the American Way of Life ter discussie staat, komen de Indianen er aan toe. De meeste volwassen indianen die ik hier zie zijn dan ook moddervet.

Ik heb twee slanke indiaanse mannen gezien. Die vond ik erg mooi.

Silverton

Een mijnstadje.

Als je de hele dag onder de grond zit wil het oog wel iets leuks, bij het bovenkomen. Zo dachten ze hier. In onze mijnstreek kon je net zo goed beneden blijven.

De mijn is uitgeput. Er zijn nieuwe bewoners gekomen die de huizen hebben opgeknapt. Het werk getuigt van timmermanskunst en kleur-gevoel. Verder blijft het allemaal eenvoudig want in de winter raakt het stadje vaak ingsneeuwd, en de winters zijn lang. Zodat de pot tenslotte niks anders meer schaft dan bonen en een enkel, onvoorzichtig, hert.

Men is zichzelf gebleven, ook al komen er toeristen.

De fietsenmaker oefent zijn bedrijf uit in een hoekje van het cafe. Niemand heeft haast. De koffie is goed.

En omdat dit dal te klein is voor een vliegveld strijken er ook geen zeer geslaagde artiesten neer, met hun onvermijdelijke gevolg van aanklevers die alles te gelde maken.

Zeebodem. Gelaagd, in allerlei tinten, van roze tot roestbruin. Vanuit het binnenste der aarde omhoog gedrukt terwijl de rivieren er diepe geulen in sneden.

Wij rijden al uren langs dit riviertje, door een ravijn waarvan de wanden honderden meters hoog zijn- hier en daar ingestort- op andere plekken liggen steenformaties, zo groot als het Centraalstation, klaar om bij het volgende noodweer naar beneden te komen. Hoge populieren, langs het water, beverdammen, bloemen en doornige struiken, herten, en misschien ook wel beren.

Uit het ravijn geklommen langs een weg van zand en modder. Daarboven is een licht glooiende vlakte, met gras, bloemen, kleine boompjes, hier en daar een hek, een veerooster, en mooie, pikzwarte koeien.

Halverwege dit plateau zijn er voetafdrukken van een dinosaurus te zien- drietenige voeten had hij, van ruim een halve meter lang. Hoe een afdruk, die ooit in zand of modder is gemaakt- want ik kan me niet voorstellen dat het dier over stollende lava wandelde- zo mooi versteend is geraakt, dat moeten ze me toch eens uitleggen.

En we rijden weer, we hobbelen over de zandweg. Tegen de tijd dat ik het gevoel krijg dat wij de enige mensen op aarde zijn bereiken we de rand van de vlakte.

Zal ik het proberen- om dit te beschrijven? De landing op Mars? De tocht naar het binnenste der aarde? Rood is de wereld. Gekerfd, gekarteld, ingezaagd door water, ijs en wind.

Onderin stroomt de rivier de Styx. Is het wel water, deze vuilgele stroom? De wind steekt op. Hoog boven ons pakken loodgrijze wolken zich samen zodat de rode kartelranden in de mist verdwijnen. Het wordt donker. Maar in de verte zie ik licht. Aan de oever van de rivier staat een eenzaam kippenhok, met lampjes.

Het is een blokhut. Een hele grote- een gigantische blokhut, met een dampende keuken en wel derig tafels om aan te eten.

Als we aan het diner zitten komen de wolken in botsing. Ze bestoken elkaar met bliksemschichten. Op het water, dat ruw geworden is verschijnt een vaartuig. Ik kan in de schemering niet zien wat het is, een vlot, een platte boot? Het drijft heel langzaam op de stroom tegen de wind in, en komt steeds dichterbij de oever. Ik zie beweging aan boord. En dan, bij de volgende bliksemschicht, is het water weer leeg.

Het vaartuig is gezonken, neem ik aan. Er is een levend wezen ingestapt. Zo gaat dat op de Styx.

De serveerster komt vragen of het smaakt, met een Barbiestemmetje.

Die Styx- dat is de Colorado River. Niemand kan me vertellen waarom er aan de oevers bijna niks groeit. Ik zou mijn paard er niet uit laten drinken.

Steeds dieper het ravijnenland in.

Hier heeft de Wereldbakker zich uitgeleefd in deeg. Lichtgeel, neergegoid in klodders, groter dan de duinen bij Bloemendaal. Hier een daar bespikkeld met kleine dotjes begroeiing.

Daarboven, aan weerszijden, steile hellingen van puin. Roestkleurig of zwart. Soms kopergroen. Waaruit loodrechte wanden, of zuilachtige formaties oprijzen, in allerlei stijlen: Gaudi, Le Corbusier, De Bazel, in een ernstige toestand van verval, deze scheppingen, maar nog altijd hoog. Hoog! Hier en daar is de zaak weer afgetopt met roomijs in de smaken mokka, frambozen of pistache- dat zie ik aan me voorbijtrekken als ik bijna plat op de achterbank lig.

Nu moet ik weer rechtop gaan zitten want de wanden wijken, er komt een kleine vlakte in zicht, nee, een grote zaal. Middenin ligt een half gesmolten morkataart, verderop staan een paar pagodes en een op instorten staande fabriek, donkerrood. Of is het meer een kathedraal? Ik geef het op.

Het heeft de hele nacht geregend. Maar nu is de zon weer terug. De dag wordt heet.

Wij rijden een nationaal park binnen.

Maar dit landschap ken ik! Dit heb ik eerder gezien, turend over de schouder van mijn kleinzoon, toen die op digitale vleugels achter een pterodactylus aanzat.

Verderop, aan de rand van deze vlakte, ligt een stad van wolkenkrabbers en kastelen, door slordige reuzen gebouwd, en grotendeels ingestort. Maar er staan nog wat gewelven, vestingmuren en wankelende torens. Pilaren in het open veld droegen hier de hemel, die in de oertijd nog wel eens naar beneden wilde komen. Daartussen liggen overal de resten van het reuzenspel: elkaar bekogelen met stenen, dat deden ze het liefst. De reus die tenslotte als winnaar uit de strijd kwam is gestorven aan de meest ellendige van alle kwalen: hij stierf van verveling. De coyotes hebben er nog jaren van gegeten.

Angsthazen en dwangneuroten, daarmee is dit halve werelddeel bevolkt- dacht ik tot voor kort.

Een vriend van Jelle, die in Amerika is opgegroeid, mocht op zijn verjaardagen geen kinderfeestje geven- stel je voor dat er bij het zaklopen een ongeluk gebeurt! Niemand gaf daar kinderfeestjes. En de waarschuwingen waarmee Amerikaanse artikelen zitten volgeplakt worden in Europa het liefst hardop voorgelezen, tot algemeen vermaak.

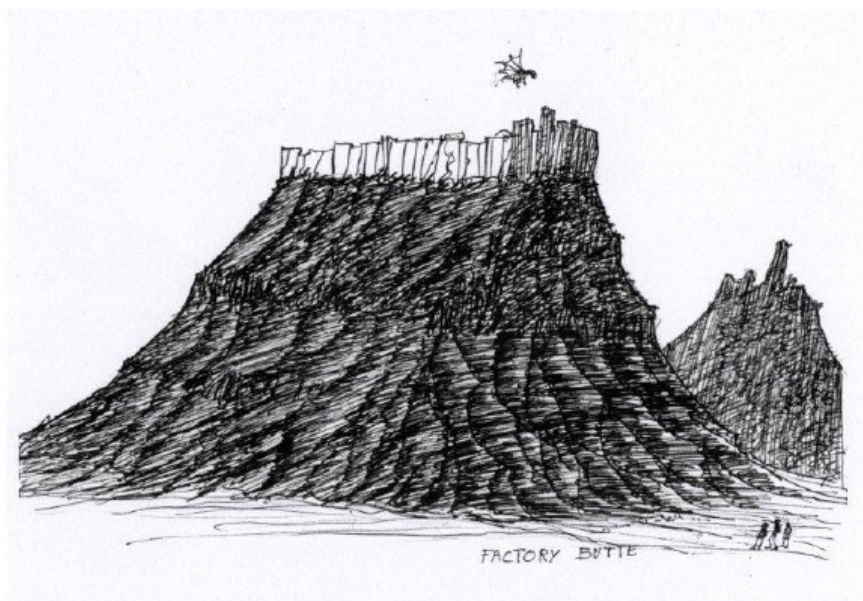
Maar: in een natuurgebied- een groot spektakel van rotspartijen en door wind en regen gevormde bogen hebben wij een wandeling gemaakt langs diepe afgronden en over haast onneembare steiltes. Op natte, blote voeten ging dat nog het best. Wij hadden, tijdens die wandeling, op tientallen manieren kunnen doodvallen.

De route was aangegeven met kleine steenstapeltjes. Nergens de bankjes, vuilnisbakken, waarschuwingen, hekken, trappetjes en leuke houten brugjes, waar ik zo levensmoe van kan worden. Ik heb onderweg een slang gezien, een hele mooie. Aan het begin van die wandeling staat alleen een onopvallend bord met de tekst: primitive walk- difficult trail. Maar dat zagen we pas op het eind.

Een grijze vlakte- daar gaan we weer.
Stekelige plantjes, enkelhoog, meer groeit hier niet.
Donkere kartelranden in de verte- ik zou dit niet meer doen- het onmetelijke beschrijven.

Uit die vlakte rijst een berg op. Zwart. Sintels of kolengruis, net als de bergen die ze bij de hoogovens maken, maar duizend keer zo groot. Op de top een ruïne van rode steen. Deze berg is niet te beklimmen. Het monster dat hier woont gaat vliegend in en uit. Daarnaast een kleinere berg waarop de resten van een zwartgeblakerde schoorsteen en ingestorte, donkere muren. Daar woonde zijn rivaal. Die is verslagen en afgebrand.

Hier komt een verlangen in me op naar- iets liefelijks.
Het is er. Niet eens zo ver weg. Een paar honderd kilometer.

Noton Ranch

Deze kamer heeft gestreept behang. Het bed is opgemaakt met een gebloemde spreij, rood en roze, en lekker veel kussens, gebloemd of geruit. De meubels zijn van stevig, donker hout en doen al heel lang dienst- waar zulke meubels alleen maar mooier van worden.

Vanaf de houten veranda heb ik uitzicht over een vallei waar niemand woont. Alles hult zich in duisternis.

Op het nachtkastje ligt een een bijbel, en nog een boek. Er staan oude foto's in, van knoestige mensen die stijf in de kleren zitten.

Het is een reisverslag. Het gaat over de tocht van een groep Mormonen, in huifkarren, getrokken door paarden of ossen, begeleid door gidsen te paard, en een kudde vee. De reden voor die tocht was niet alleen dat er, honderden kilometers verderop, een groene vallei lonkte. Ze wilden ook het woord Gods aan de Indianen brengen- die daar niet op zaten te wachten. Ze gedroegen zich zeer vijandig.

Het spelen, sjanzen en zich voortplanten ging tijdens die tocht gewoon door, er werden kinderen geboren onderweg.

Ze raakten ingesneeuwd.

Hoe het afgelopen is met deze mensen weet ik niet.

Een haast ongelofelijk verhaal.

Het reizen door deze streken is- buiten het wegnnet- voor een sterke man die over een goed paard en de nodige ervaring beschikt nog steeds een waagstuk.

Waar zich, op het eerste gezicht, een vlak stuk land voordoet, daar kom je al gauw aan de rand van een kloof te staan, met wanden die loodrecht aflopen, of met hellingen die zomaar in beweging komen. Daar beneden - eerder niet- is er gras voor het paard en, als het meezit, water.

En toch is het westen van Amerika bevolkt geraakt, en het woord Gods is ook verspreid.

Dit bed is superzacht.

De zon klimt boven wazig blauwe bergen uit, de vogels zingen, in de verte loeit een koe. De bisons, die achter het huis lopen in een stevig omheind stuk land, maken geen geluid.

Het echtpaar dat deze boerderij, en de voorvaderlijke grond er omheen, bezit doet 't met het boerenbedrijf wat kalmer aan: vleeskoeien, een veld met klaver en een paar - kado gekregen- bison. Op mijn vraag of dat geen inteelt geeft, zo'n kleine groep, antwoordt de boer dat hij binnenkort een nieuwe bisonstier krijgt. Maar inteelt heb je toch, bij bison. Zo weinig waren er nog maar over toen men besloot ze met rust te laten.

Ze houden er een pension bij. Het huis is ruim genoeg.
Uit de keuken stijgt nu een bak- en braadlucht op die mij bang maakt.
Het Amerikaanse ontbijt is misschien goed voor een boer die in de winterkou het land moet ompitten. Een Amerikaanse boer. Want overal elders krijg je een mens weer terug het bed in, met zo'n ontbijt. Of naar de apotheek.
Toch zal ik een pannenkoek eten.

Want deze mensen zijn zo lief, zo hartelijk, dat Jelle, die er al eerder overnacht heeft, uit respect zijn bumpersticker: "In the beginning.... man created God" van zijn auto gehaald heeft.
Amerika heeft, in een paar jaar tijds, van Jelle een godsdiensthater gemaakt. Maar dat kun je op Noton Ranch moeilijk volhouden.

Terug naar Santa Fe

Lekker dwars op de achterbank van de auto- zo kan ik het wel uithouden. Ik heb geprobeerd een schetsje te maken van het landschap, maar dat lukte niet erg. De weg is te hobbelig. Voorin onstaat een woordenwisseling.

De kortste weg naar huis, volgens Chiayu, is niet die van Jelle. En zij zit aan het stuur, dus het wordt haar weg. Toen ik haar leerde kennen- als studente aan een Parijse architectuuropleiding- leek ze nog over een oneindig aanpassingsvermogen te beschikken. Ze stribbelde niet tegen toen Jelle haar op een paar geleende schaatsen zette, naar een tien kilometer verderop gelegen boerencafe sleurde, waar ze haar honger moest stillen met snert en bitterballen, om haar vervolgens weer terug te sleuren, want de enige weg naar huis ging over het ijs- zoiets doe je toch niet met een taiwanees, een tropisch meisje.

Hij wel.

Hij moppert nog wat, valt stil, en dan: een roadblock. Er wordt aan de weg gewerkt.

Ik verveel me niet. Ik kan mijn tekenspullen weer opnemen.

En Chiayu heeft van nature geduld. Maar Jelle komt nu pas goed op stoom, hij blijft zijn gelijk opeisen totdat zij tenslotte haar geduld verliest. Met grote stelligheid neemt ze eerst het plaatselijke wegennet door, in een mengsel van Engels, Frans en onverstaanbare klanken (nu begrijp ik waarom onze voorouders over 'het gele ras' spraken: als ze zich opwindt wordt ze van een gelig soort bleekheid) om tenslotte op zijn rood aangelopen hoofd te timmeren met zo'n heel fijn handje.

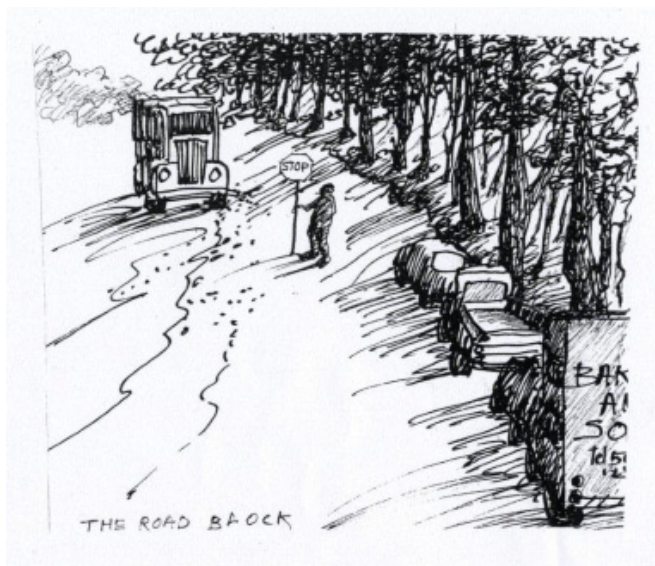
En daar moet hij dan een beetje op lachen.

Het wordt stil.

Bij alle schrikbeelden die mij voor 't begin van deze grote reis uit mijn slaap hielden: verdwalen/ de trein missen/een Papier of pasje kwijtraken/ een gierende inzinking krijgen, zo erg dat ik mijn trieste hotelkamer uithol, de straat op, onder een auto/ hoorde ook: in een verzuurd huwelijk terechtkomen. Want na tien jaar zit de garantietijd er wel op.

Maar het gaat goed.

Ook al zit Jelle, vooral in de horeca, op de achterpoten van zijn stoel te wippen- wat ik hem duizendmaal verboden heb- helemaal verdiept zijn iPad- boeken en kranten mochten niet aan tafel komen- terwijl Chiayu klaagt dat hij 's nachts aan de dekens heeft getrokken- wat ik hem nooit verboden heb; over die onhebbelijkheid had ik woorden met zijn vader.

Je kunt een kind niet helemaal opvoeden.

Toen ik dertien jaar oud was las ik in de krant een artikel over aderverkalking. En er ging mij een licht op!

Dat was het- ze leden aan aderverkalking, niet alleen mijn ouders, maar ook minstens de helft van het onderwijzend personeel. Ze konden het niet helpen, ik moest er maar geduld mee hebben.

Mijn moeder was toen nog geen veertig.

Aderverkalking was allang weer uit de mode toen mijn kinderen die leeftijd bereikten, maar ze hadden zo'n wetenschappelijke basis ook niet nodig om mij tegemoet te treden met de valse welwillendheid waarmee men een dorpsgek bejegt. Alleen 's avonds laat, als hun Houding even van ze afgleed, werd het soms nog heel gezellig.

En dan kun je alleen maar hopen dat anderen de rest doen.

Maar nu ben ik gezegend met een kleinzoon- niet hier maar in Amsterdam (Jelle en Chiayu hebben geen kinderen, maar alpaca's) die naar mij luistert. Zo'n knul met een afgezakte broek en een eeuwige kapuchon op. Hij luistert niet alleen als ik spannende verhalen vertel, maar ook als ik hem uitleg hoe je de inhoud van een emmer berekent. Het is een wonder! Ze zitten nog steeds rustig te wachten. Ik pak mijn tekenspullen weer op.

Terug in Santa Fe

De email gelezen. Dat was niet leuk. Jaap stuurt een somber bericht over de neergang van de Amerikaanse economie, over wanhoop en woede. Van armoede heb ik hier in het zuiden niets gezien, wel van vetzucht en verspilling.

In de tuin van een huis waarin wij een nacht gelogeed hebben- een zelfbedieningspension, alles gaat er met apparaten- werd mijn aandacht getrokken door chloordampen. Daar stond een vierpersoons bubbelbad te dampen. Nu weet ik dus wat er in die grote bakken zit, die mensen in hun tuinen hebben. Achter deze tuin ontdekte ik een golfterrein- niet eens zo groot, maar toch bewoog men zich daar voort in elektrische karretjes. “t Zal wel een invalidenclubje zijn”, dacht ik eerst nog, maar nee, als ze uitstapten was er van invaliditeit niets te merken.

In het laatste hotel vond ik het bed gedekt met een dons die berekend was op vrieskou. Buiten kwam de temperatuur al aardig in de buurt, maar het raam kon niet open. Dan maar de airco aan. Van verspilling lig ik hier niet meer wakker, het zou mijn dood worden. Maar die airco maakte zo'n lawaai dat ik er voor koos om onder twee handdoeken te slapen. Soms vind je nog een dunne deken in een kast, maar nee, wel een strijkbout, een haardroger en een apparaat waarvan ik niet wist waar 't voor diende, maar waar een modern mens niet buiten kan.

Airco uit, stilte. De kachel maakte geen lawaai. Maar wat was toch dat gezoem waarvan het hele huis in lichte trilling kwam? De bron daarvan vond ik de volgende ochtend in de hal: een ijsblokjesmachine, groot genoeg om een wonderbare visvangst mee te koelen- het ijs dat je in de horeca meestal ongevraagd voor je neus krijgt en waarvan driekwart wordt weggegooid.

De homo immobilis wil zijn hele leven doorbrengen in een zoemende couveuse, al of niet op wielen.

En in Nederland regent het nog steeds.
Er bestaat een verband tussen deze feiten.

Toen ik buiten kwam om mijn haar te borstelen- stilte met vogeltjes, de geur van hars- stond er op mijn plekje een heel groot hert. Mijn plekje? "Blijf lekker staan jongen, ik ga wel ergens anders", zei ik tegen het dier, dat me oplettend aankeek.

Het schudde zijn machtige gewei, en snoof. Vertoon van minachting was het, of 'kom dan op als je durft'.

Toen draaide het zich om en liep weg.

Hoe kan dit dier met zo'n takkenbos op zijn hoofd door de wildernis hollen zonder in bomen verstrikt te raken? En waarom hebben de afrikaanse bokken zich toegelegd op het maken van dolkachtige horens - als wapen toch meer geslaagd, lijkt me- terwijl hun noordelijke neven een ingewikkelde, al of niet met fluweel beklede toestand meedragen - dat moet ik eens aan Jelle vragen.

Vroeger stelde hij van die vragen:

"Als je blind bent aan je neus, hoe heet dat?"

"Daar is geen woord voor."

"Waarom niet?"

Een schitterende blauwe vogel vliegt voorbij en strijkt neer op een tak.

"Een kraai", zou de kleurenblinde zeggen.

Betrapt. Een neusblinde betrap je niet zo makkelijk.

Objectiviteit, subjectiviteit en het moeras daartussen- dat hebben we toen behandeld, in kinderwoorden, terwijl ik de was deed en Jelle toekeek, balancerend op een poot van een keukenstoel- ach, het was nog maar een ventje, niet zwaar genoeg om een stoel te slopen. En dat keukentje was zo klein, je kon er haast niet omvallen.

Ik hang mijn losse haren aan een cactus. Mijn haren zijn zo dun dat je ze pas goed ziet als ze in de soep drijven- zulk spul wil je niet in je huis- en denk na over het ontbijt.

Buiten, onder een boom, of binnen?

Het wordt al koud.

De camera die bij de deur hangt heeft vannacht een beer gefilmd.

Twee uur 's nachts.

De coyotes boven op de berg houden zich stil. Maar nu maakt het huis allerlei gekke geluiden. Geklop en gekraak. Door afkoeling- of is dat de beer die naar binnen wil?

Het is tijd dat ik naar huis ga.

Weer kabbelend water horen.

Gereedschap hebben. Dingen maken.

Op de fiets naar de winkel.

Over drie dagen de trein.

In afwachting daarvan heb ik het hek rondom het nachtverblijf- met uitloop- vrijgemaakt van overhangende takken. Lekker met een betonschaar in de weer.

Er loopt schrikdraad rond het nachtverblijf, niet om de alpaca's binnen te houden, maar om beren en bobcats buiten te houden. En dat werkt niet als er natte takken tegenaan hangen.

Alpaca Millie is licht van kleur, romig beige. Maar het toefje haar boven haar enorme ogen is rood. Zij heeft mij minuten lang vol aandacht bekeken zodat ik een portret van haar kon tekenen.

Bruno, haar gemaal, besloot al snel dat ik de moeite van 't bekijken niet waard was. Hij trok zich terug in de stal maar stak wel af en toe zijn kop naar buiten om de zaak te inspecteren. De derde- Paco- hield zich helemaal afzijdig.

Mijn humeur, dat al begon te lijden onder het vooruitzicht van het afscheid, en de reis, klaart in dit gezelschap weer op.

Ik wil wel, en ik wil niet naar huis.

En zo'n dier, dat mij een beetje scheef staat aan te kijken, lijkt daar alles van te begrijpen.

Lamy - het station

De dienstregeling van deze trein is zo dun dat de rails tussen twee treinen in zouden roesten, als 't hier niet zo droog was.

Een bord met vertrektijden is er niet. Wie iets wil weten moet de stationschef bellen. Of aanspreken. Hij heet Greg.

Tegenover het station is een schitterend restaurant: Amerikaanse chic uit 1900. Het is helaas gesloten. Een laatste kopje koffie zit er niet in.

Hier nemen wij afscheid.

De trein komt pas over een uur, maar ik wil niet dat ze daarop wachten.

Laat 't maar klaar zijn.

Ik heb een prachtige vakantie gehad. Maar ze hoeven niet bang te zijn dat ik nog eens kom. Tenzij de Zeppelin weer in bedrijf genomen wordt.

Meer weet ik niet te zeggen.

In de wachtkamer zijn de banken groot en zacht, en bekleed met donkergroen leer. Niemand hoeft zich hier te vervelen: de vensterbanken staan vol boeken. Ik tel acht bijbels, een aantal verhandelingen over Gods woord, titels als: Toen ik het Licht zag, heel oude, statig uitgegeven werken die door niemand meer gelezen worden, en nog wat paperbacks. Op de deur van de wc hangt een bordje: of we zorgvuldig willen handelen want het loodgieterswerk dateert van 1880.

Nog nooit met zoveel eerbied op zo'n mooie wc gezeten.

Dat was Lamy.

Er wonen 137 mensen. Ik zie maar acht huizen. En, op een dood spoor, onder hoge populieren, een bewoonde treinwagon.

Nu glijd ik weer door het lege land. In de verte een paar zwarte stippen- koeien, neem ik aan. Dichterbij een huis, aan het eind van een weg en van een draad electriciteit, aan het eind van alles. Een paar kilometer verderop weer zo iets. En daar nog een, aan de horizon. Dit zijn geen boerderijen- geen stallen, voedersilo's, hooibergen of kippenhokken, ook geen moestuin of bessenstruik- hier wil niks groeien. Rondom alleen een paar autowrakken, en een auto die het doet- hopelijk- anders ben je hier verloren.

Het is woensdag.

En omdat men op woensdag aan beide zijden van de Mississippi bier mag schenken ga ik mij nu, op anderhalf been, naar de restauratie begeven.

Ik wou deze ochtend wel, en ik wou niet in de auto stappen voor het laatste ritje; en dan maak je rare bewegingen. Zodat de knie, die mij zonder problemen door de Moeilijke Wandeling heeft gedragen, verkeerd is geschoten. Ik kan er haast niet meer op steunen. Maar de dorst is dwingend.

In die restauratie zit nog een invalide - een grijsaard die ik al eerder, op het station van Lamy heb gezien.

Hij heeft een mal hoedje op. Zijn T shirt is meer iets voor een Hells Angel. Daaronder flodderd een sportbroek die ik onmiddellijk naar de machinekamer zou verwijzen- dat maakt beste poetslappen, zo'n vaalgewassen stuk ondergoed. Het kruis hangt modieus laag. Dan de onderbenen in een fascinerend dessin van wit, paars en dieprood (wacht maar, zulke benen krijg je zelf ook- nou, die laat ik dan aan niemand zien) met vloekende sokken, in stralend witte gympen. De gympen gaan hier iedere week in de kookwas.

Zijn wandelstok staat naast hem. Het is een prachtige stok, van hout, met een koperen handvat en allemaal koperen versierinkjes- een stok die cachet verleent.

In een nederlands dorp zou zo'n man een opstootje veroorzaken, maar in Lamy schonk niemand er aandacht aan.

Dat wil zeggen: ruimte. Dit land heeft meer dan alleen fysieke ruimte.

Ja? Een Budweiser graag.

Vaak is de hoeveelheid geestelijke ruimte omgekeerd evenredig aan de ruimte in vierkante meters. Religie- een beperking van de geestelijke ruimte- treffen wij dus het meest op de Veluwe.

In dat licht bezien zijn deze landstreken verdacht. Maar ik heb nog niets van bekrompenheid gemerkt, nergens ben ik bestookt met het woord Gods. Die bijbels op het station zijn het gevolg van opruimingen- men is er dus klaar mee.

Maar de vraag die mij op de heenreis werd gesteld ging niet over deze landstreek. Het ging over over heel Amerika.

Een slap soort bier is dit.

En hoe verder van huis, hoe voorzichtiger je moet zijn met het opstellen van een mening, of het trekken van een conclusie. De vergissing ligt op de loer.

Zo dacht ik, in de eerste drie dagen, dat de amerikanen geen sloten op hun openbare toiletten hadden.

Als ik dit in een communistisch land was tegengekomen had ik er verder geen aandacht aan geschonken; en dan had ik thuis aan iedereen verteld: ze doen daar nooit de wc deur op slot.

Op de tweede dag van mijn verblijf in deze streken werd er op de deur geklopt terwijl ik een plas deed. “Nee!” riep ik, even vergetend dat ik in het buitenland was. Het werd begrepen.

“Zo doen ze dat dus”, dacht ik. “Gewoon kloppen.” En ik klopte voortaan. Maar er knaagde steeds meer twijfel. Want ze willen de gelegenheid niet eens bij de naam noemen, het heet hier een ‘rustkamer’ of zelfs een ‘waar kan ik mijn handen wassen?’ Zoveel omslag van woorden- en dan geen slot?

Pas op de vierde dag ging ik zo’n deur eens goed bekijken en toen vond ik midden in de deurknop, aan de buitenkant, een heel klein knopje waarmee ik de zaak op vergrendelen kon stellen, en wel zo dat de deur alleen nog maar van binnen uit geopend kon worden- ze hebben hier geen stoute kinderen die dat knopje dwars zetten en de deur dichtgooien zodat niemand meer op de wc kan.

Voorzichtig dus, met het formuleren van een mening.

Maar de vraag of ik Amerika een religieus land vind moet toch ooit een antwoord krijgen. Als die man hier binnenloopt- rossig ringbaardje- wat ga ik dan zeggen?

Om te beginnen: dat het moeilijk is een antwoord te geven; dat de God van Amerika niet dezelfde is als de God van Nederland. De God van Nederland, onder Wiens toezicht ik ben opgegroeid, houdt van Nederigheid- misschien nog wel meer dan van de Naastenliefde, want met de liefde loopt het maar uit de hand. Maar Nederigheid is geen Amerikaanse deugd. Het kan niet zijn dat in al die kerkjes en kerken die ik hier zie, met grote kruizen erop- niet omgebouwd tot koeienstal of disco- de Nederigheid wordt gepredikt. Dan was ’t wel hier en daar aangeslagen.

Wat schrijft de religie hier dan voor? Dat je net doet of je iedereen aardig vindt? En het beste gunt? Terwijl je ondertussen de krenten uit de pap van die loser vist? Theater?

Ja, dat zal ik hem zeggen: dat ik hier weinig heb gemerkt van religie- afgezien van al die kruizen op die kerkgebouwen- maar veel van theater. En dat de grens tussen religie en theater niet duidelijk is. De rest, meneer, mag u zelf invullen.

De schemering daalt. In zo'n verdrietig huisje langs de spoorbaan wordt het licht onstoken. Ze zeggen nu tegen elkaar: "De trein! Hij is op tijd vandaag".

Of ze zijn het spreken helemaal verleerd.

De dag is nog jong, en vaalbleek, als ik wakker word. We staan stil.

Oude bedrijfsgebouwen, van een mooie roze baksteen, en veel open plekken zie ik hier. En een middelgroot station. Op het viaduct daar boven komt de ochtendspits al op gang, maar hier beneden is het uitgestorven.

Dit moet Kansas zijn. Als ik het wist zou ik de staat erbij noemen want er is meer dan een Kansas in Amerika.

Kansas- aan- het- spoor. Maar de stad heeft zich van de spoorlijn afgekeerd.

De wereld wordt roze. De zon begint te schitteren, in de verte, op de toppen van een paar wolkenkrabbers- echte gebouwen, niet dat glazen-dozenwerk.

Er komen twee lokomotieven langs. Ze trekken een onafzienbare goederentrein van hoge wagons, met gladde zijkanen. De meeste zijn bespoten met graffiti. Er zijn heel wat schitterende pieces bij. Talent hebben ze hier. En respect- dat zie ik ook. Ruimte. Niemand heeft als een pissende kater het werk van een ander ondergeklieerd. Neem je eigen wagon, er zijn er genoeg.

Dit moois, het trekt op de juiste afstand, met het juiste gebrek aan snelheid, en een perfecte belichting, aan mij voorbij.

Kunst op bed! Dit is van een oneindige luxe. Ik word altijd zo moe van het staan in een museum.

Voor de vierde keer vraagt iemand of dit de eerste keer is dat ik in een trein zit. Ik lach er nu niet meer om. Het is voor de vraagstellers de eerste keer dat ze in een trein zitten.

Maar het is wel de eerste keer dat ik een douche genomen heb in een trein. Het water was op- of ik heb niet hard genoeg op die knop gedrukt. Maar ik vond het toch een belevenis.

De Mississippi

Op de heenweg heb ik niet veel van de rivier gezien. Er stond een goederentrein op de spoorbrug, aan mijn kant. Ik had in de uitzichtwagen moeten blijven- maar daar was de airco aan 't blazen alsof de zomerzon op de ruiten scheen, terwijl de herfstzon al onder ging. Ik moest even iets warms aantrekken. En terwijl ik daarmee bezig was staken we over.

De rivier is hier nog niet zo breed. De oevers zijn dicht begroeid- groene muren van loofbos, aan beide kanten. Niemand lijkt zich met dit water te bemoeien. Een dooie boel, eigenlijk.

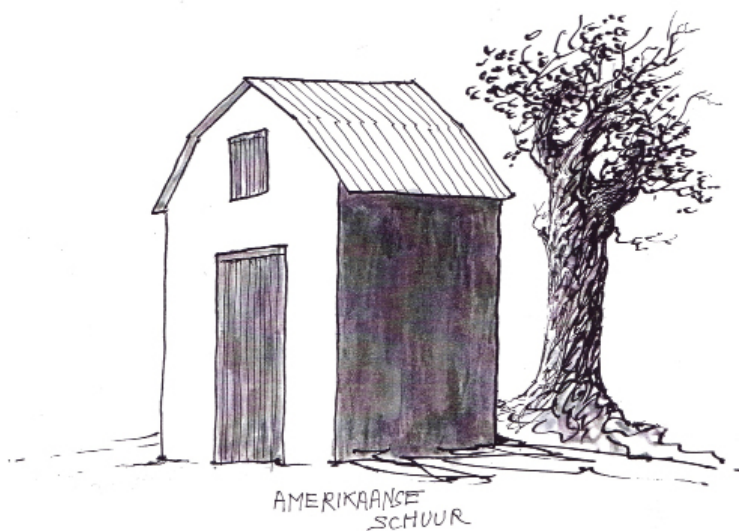
Nu zijn we in het land van de silo's.

Het koren is rijp. De bomen nemen al herfstkleuren aan. Er steekt hier een prachtige watertoren boven uit.

Alleenstaande villa's, van hout, met ruime gazons eromheen. En alweer een watertoren, nog mooier dan de vorige.

Een vinex- lokatie.

Oude, trotse fabrieken.

Vanwege die knie, en omdat mijn tas nogal zwaar is- er zit een ipad in voor Jelle z'n vader- besluit ik om in Chicago niet naar het openbaar vervoer te gaan zoeken, maar een taxi te nemen. En dat is leuk!
De chauffeur negeert alle snelheidslimieten, hij vliegt en laveert door die roestige landschappen van wegen boven wegen onder viaducten, en over brede boulevards- met Mozart op de radio. En het is niet eens duur. Die man krijgt een fooi.

Gelukkig is er om de hoek een pizzeria. Want lopen is pijnlijk. Het liefst zou ik door de stad wandelen tot het donker wordt, en onderweg een afhaalhap eten, in een park. Inplaats daarvan hang ik aan een bar.
Waar ik kan kiezen tussen televisiescherm 1: een politicus- nog nooit zo'n schijnheilige kop gezien, gelukkig kan ik niet verstaan wat hij zegt- en scherm 2: een groep witgeklede, gehelmde mannen die net doen alsof ze elkaar gaan afmaken.
Aan het plafond een grote werveling van ventilatoren, en luidsprekers in de hoeken, waar muziek uitkomt.

Links van me zit een vleesberg over zijn kruk gestulpt. Hij knoopt een gesprek aan met een vrouw die twee krukken verderop zit. Hij doet zijn best. Maar zij heeft meer aandacht voor een stuk fruitcake, waar ze met haar vorkje in prikt- als een moordenaar die moeite heeft de vitale organen te vinden.

Achter mij begint een kind te schreeuwen.

Voor mij staat een groot glas bier.

En dan doet zich het slaapzaal- effect voor: het is beter slapen op een zaal met twintig snurkers dan in een kamer met een snurker.

Ik zit hier, heel stil, in mijn eigen schelp, die ik kan sluiten of op een kier zetten.

De man naast mij schept nu teveel op over zijn kinderen- zo versier je geen vrouw, tenzij ze op goed zaad uit is. De mannen op scherm 2 zijn uit de knoop gekomen, op scherm 1 verschijnt een nieuwe politicus, met net zo'n kop. Mijn bier is op.

't Was een lekker biertje, trouwens.

Maar nu? Drinken is niet zo moeilijk. Eten wel.

De porties vlees zijn hier voor een gewone carnivoor al veel te groot- laat staan voor een flexvegetarier. Weer zo'n veggieburger, gevuld met kuilgras? Nee, dan maar een spaghetti met pesto.

Die kok is snel!

Deze spaghetti verdient een tweede plaats, op mijn lijst van slechte pasta's. Wat bovenaan staat, en hopelijk daar blijft, is een macaroni die ik zelf gemaakt heb, door op een winderig hoekje van een camping, bij Retranchement, een pak elleboogjes om te keren in een pan koud water, die niet aan de kook wou komen.

Ik was toen zestien; en, wat koken betreft, nog zonder enige ambitie.

Ontbijt op het vliegveld

Het is niet mogelijk om hier een kop thee en een croissant, of een enkel broodje te nemen. Het moet een compleet ontbijt zijn. En ze hebben maar vier ontbijten. In de trein hadden ze er wel zeven- allemaal even dodelijk, op termijn, maar het lichtste ontbijt kreeg ik, met weglating van de gebakken aardappels, wel naar binnen.

Ook thee zonder croissant kunnen ze niet leveren, ze kunnen helemaal geen thee serveren want de theezakjes zijn op.

Maar ik heb zelf een theezakje. Een kop heet water behoort tot de mogelijkheden, met een ontbijt dat de naam French Toast draagt.

Of ik er worst of bacon op wil? Geen van beide, danku.

De franse toast bestaat uit vier boterhammen die erbij liggen als matrassen op grofvuildag, ondergesneeuwd met poedersuiker. Ze blijken doordrenkt met zoet en vet.

Twee tafeltjes verderop zit een man die hetzelfde krijgt, met een braadworst erop. Hij knijpt er ketchup over uit. Boter en sjem kan ook nog. Er is, zoals gewoonlijk in de horeca hier, een overvloed aan personeel: twee mank lopende oude vrouwen, een nog kwieke jonge vrouw en een hinkende man. Terwijl ik bezig ben de poedersuiker van het brood te schudden komt de man naar mij toe hinken om te vragen of alles naar wens is- nee meneer, deze meuk is niet te vreten, de naam is misleidend, en beledigend, de franse regering zou er werk van moeten maken, maar het ergste is dat jij moet lopen om mij deze vraag te stellen terwijl je in een karretje zou moeten zitten, zoals ze op dat golfterrein hadden, en die twee bejaarden daar horen in de AOW- yes I am fine, thankyou, en hij hinkt weer weg.

Verder valt het mee. Dit vliegveld is minder benauwd en verdwalerig dan Schiphol- meer ruimte, en niet zoveel Winkelcentrum. Er is een sandwichbar waar ze boterhammen hebben die er normaal uitzien. Maar daar moet je wel blijven staan. En het uitzicht op de skyline van Chicago vind ik van een grote pracht.

Newark- bij New York- is ook goed te overleven. Ik heb mijn laatste muntgeld omgezet in een kaasbaksel dat erg lekker is. En hier tref ik Jaap. De gedachte dat Thuis nog maar een kwestie van uren is, wordt bevatbaar.

We hebben elkaar veel te vertellen. Hij demonstreert zijn nieuwe oordoppen met antigeluid.-kado gekregen voor het geven van een lezing. Er kan ook muziek uitkomen. Fantastisch.

De zon gaat onder, vlak voordat we opstijgen.

De skyline van New York wordt zichtbaar. En, tussen de stad en de oceaan, een maasvlakte vol olietanks en containerhavens.

Die boot van mij was helemaal niet naar de stad gevaren! Die was hier ergens blijven steken, in deze woestenij- niks Vrijheidsbeeld en Manhattan!

Terwijl we stijgen, en de aarde uit het zicht verdwijnt gaat de zon weer op, en nog eens onder- de zon als jojo.

Halverwege de oceaan houd ik het niet meer uit. Ik moet mijn voeten bij Jaap stallen.

Maar hij steekt zijn hand op, in een afwerend gebaar, en schudt: “Nee.”

Door die oordoppen kom ik niet heen en hij heeft zijn ogen alweer dicht.

Maar een half uur later staat hij op- even de benen hoog, en strekken- hij komt terug- benen weg- heb ik daarvoor mijn mooiste sokken in een geurig sopje gewassen en apart gehouden?

Ik zeg: “Wij hadden een afspraak.”

“O ja?” Verbazing. “Wat dan?”

“Dat ik mijn voeten op jouw schoot mocht leggen.”

“He! Daar weet ik niks van.”

“Ik heb het toch echt gevraagd. En jij zei ja.”

“Ik heb daar niets van gehoord.”

Was ik te bedeesd? Te voorzichtig? Hij is een man van luide, duidelijke uitspraken. Maar zijn ‘ja’, in dit geval, klonk een beetje verstrooid. Zodat ik me later nog heb afgevraagd hoeveel ‘ja’ ik eigenlijk had. Omdat ik nu eenmaal aan alles twijfel, en dan ook weer ga twijfelen aan de twijfel, heb ik de kwestie toen uit mijn hoofd gezet. Ik had natuurlijk de telefoon kunnen pakken om de vraag nogmaals te stellen. Wat geen reden is om terug te krabbelen. Zeggen wat iemand graag wil horen is minder gratis dan ik vroeger dacht.

“En waarom wil je het niet?”

“Want dan kan ik niet meer bewegen en opstaan, om jou niet wakker te maken, en dan wordt jouw probleem mijn probleem.”

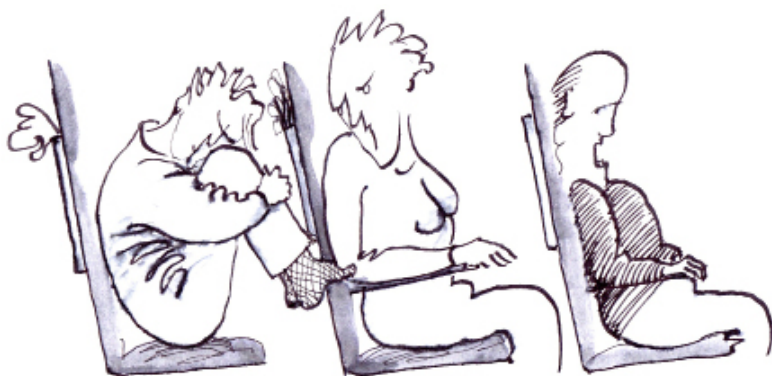
Hij zet de oordoppen weer op.

Maar ik slaap helemaal niet. Ik houd mijn ogen dicht omdat ze moe zijn, en omdat ik het niet wil zien- dit beangstigende hedendaagse dolhuis waar de verpleegsters kekke pakjes dragen en net doen alsof het leuk is, wat nog geloofd wordt ook door de halvegaren, zodat ze alleen maar opstaan om naar de wc te gaan, waarna ze weer netjes in hun dwangbuis zakken. De gekte heeft mij ook al aangetast: ik durf niet eens een plekje te zoeken, bij een nooduitgang, waar ik op de grond kan liggen. Voor mijn part met mijn hoofd in de peuken- nee, ze roken niet meer- in een klodder slasaus.

Maar het is wel lief dat hij zich verplicht voelt om stil te zitten, als ik mijn voeten op zijn schoot leg.

En hij staat heel vaak op. Dat is zijn manier van overleven.

Nu moet ik toch echt die voeten kwijt- hoog, anders ontploffen ze. Dan maar weer tussen de rugleuningen. De vrouw recht voor me zit ook niet stil, telkens als ik mijn voeten op haar leuningen zet plant ze haar ellebogen op mijn tenen. Moet ik dit als een hint opvatten? Liever niet. De pijngrens wordt steeds sneller bereikt, welke houding ik ook aanneem.

Halverwege de Noordzee zet hij de oordoppen af.

Bij de hoogovens zijn ze begonnen met het opstoken van een dageraad, een ochtendrood als nooit tevoren. De zon verschijnt in een laaiend vuur. "Ik dacht dat je vliegangst had."

"Nee, ik heb geen vliegangst. Opstijgen en landen vind ik leuk. Ik kan alleen niet zitten. Niet langer dan een uur. Als ik dit geweten had, of als je het goed verstaan had, en nee had gezegd, dan had ik deze reis niet aangedurfd. Dus ik ben heel blij met dit misverstand".

Kleine stilte.

"Ga je volgend jaar weer? Je kan het heus wel, reizen."

"Het is allemaal goed gegaan. Reizen is een kwestie geworden van veel geld en veel papieren. En van hele lange nummers foutloos overschrijven of intypen, in de juiste vakken, anders ben je verloren. En van veel zitvlees.

Ik verlang wel terug naar de tijd dat ik nog fatsoenlijk op de Utrechtse-brug ging staan met mijn duim omhoog."

"Zo kom je niet in Amerika."

"Dat is waar."

"Ga je nog een keer?"

"Nee. Volgend jaar doe ik een ezelwandeling, in Drente. En ik moet ook nog eens naar Florence. Met de trein."

"Waarom niet naar Amerika?"

"Omdat het nooit meer zo goed zal zijn als deze keer. Het nieuwe is eraf. Ze zullen niet meer zo hun best doen om het mij naar de zin te maken. En vliegen, daar ben ik tegen. Nee. Een ezelwandeling".

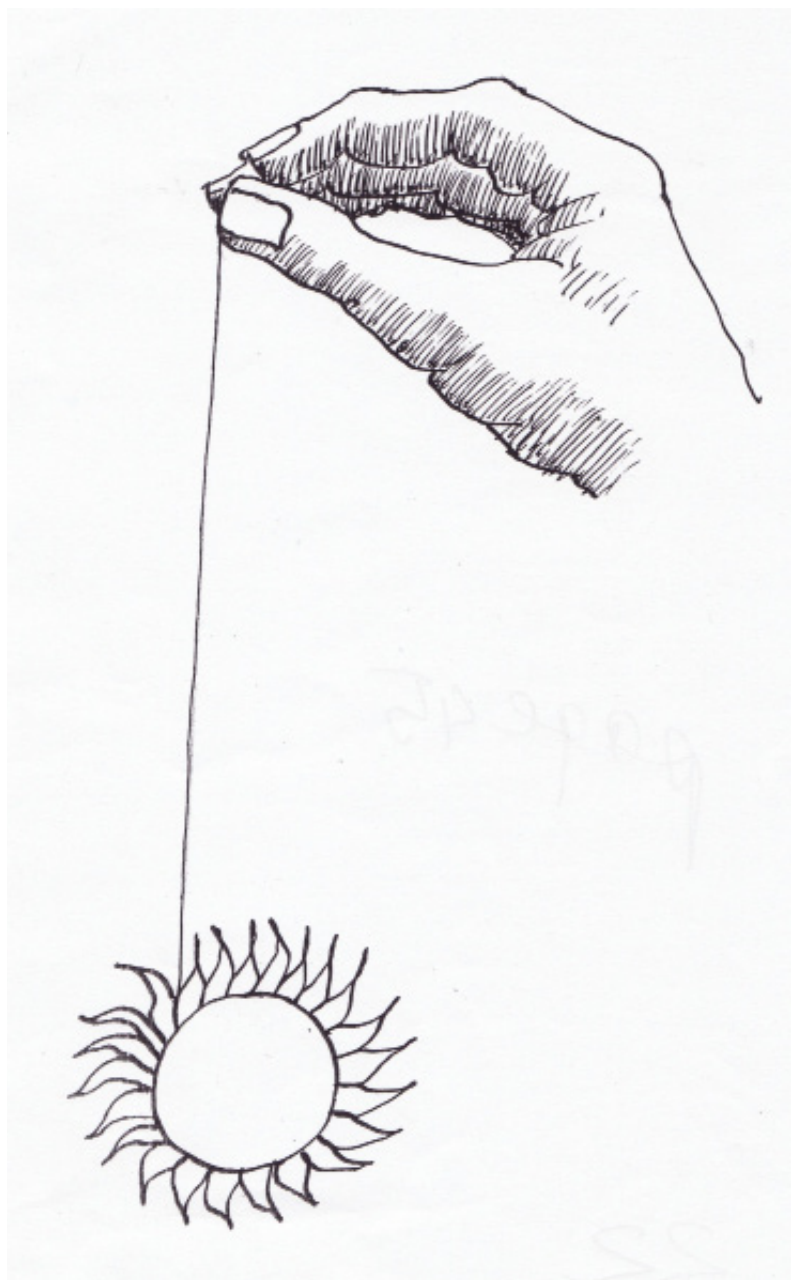
De zon, die al halverwege was, gaat weer onder.

De landing is bijna saai. Weinig luchtzakken en rukwinden.

Ik slaag erin om mijn schoenen aan te krijgen, en op te staan van die stoel. De benen doen het nog. Schiphol is in minder dan tien minuten genomen.

Als de trein uit de tunnel komt gaat de zon weer op- en zet het Centraal-station in een delicate feestverlichting.

Thuis!

Met dank aan
Jaap Hendrikse - reisbegeleider
Marja Leeuwenberg- computerspecialist
Rose Casella- designer
Floris Leeuwenberg- producer
en natuurlijk aan Chiayu en Jelle